

ÜLKENİN KURTARILMASINDA KUVA-YI MİLLİYE'NİN GÖRÜŞÜ VE YALNIZ SİYASETEN MÜDAFAANIN İFLASI (1918-1920)

Ali ARSLAN*

Mondros Mütarekesi'nden Sonraki Durum

I. Dünya Savaşı'ndan büyük kayıplarla çıkan Osmanlı Devleti, 30 Ekim 1918'de imzaladığı Mondros Ateşkes Antlaşması ile elde kalan toprakların da paylaşılabilmesine zemin hazırlamıştı. Ateşkes Antlaşması, savaşı bitirme noktasından iyimserlikle karşılanmış ve başta antlaşmaya imza koyan Rauf Bey (Orbay) tarafından, İngilizlerin Osmanlı Devleti'ni yaşatmak fikrinde oldukları, İstanbul'a tek bir düşman askeri çıkmayacağı, Adana'nın işgal edilmeyeceği yönünde açıklamalar yapılmıştı. Bu iyi niyetin bir sebebi de Mondros Ateşkes Antlaşması'na imza koyan Türk heyetinin başkanı Rauf Bey'e verilen gizli belge ile Rauf Bey'in talebi doğrultusunda Yunan askerlerinin İzmir ve İstanbul'a gönderilmeyeceği İngiliz Amiralî Calthorpe tarafından kendi hükümetine bildirileceği taahhüt edilmiş, ancak, böyle bir hüküm antlaşma metnine konmamıştı. Fakat bu taahhüdün bir oyalama olduğu kısa bir süre sonra anlaşılacaktır¹.

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın yürürlüğe girdiği 31 Ekim 1918'de İtilaf Devletleri'nce işgal edilmemiş olan Musul'un İngilizler tarafından 3 Kasım'da işgali ve 8 Kasım'da İngiliz bayrağının Hükümet Konağı'na çekilmesi; Yıldırım Orduları Komutanı Mustafa Kemal Paşa'nın itirazlarına rağmen, Mondros Mütarekesi'nin bozulmaması ve İngilizlerin kızdırılmaması için, İskenderun'un işgaline izin verilmesi ve İtilaf Devletleri'nin 9 Kasım'da buraya asker çıkarmaları ile 11 Kasım'da Osmanlı Mülki idaresine son vermeleri² Mondros Ateşkes Antlaşması ile elde kalan toprakların korunabileceği hakkındaki kuşkuları arttırmıştı. Daha bu antlaşmanın mürekkebi kurumadan yeni bir mücadelenin başlayacağı, halkın direniş hazırlıkları ve 19 Aralık 1919'da Hatay Dörtöyl'deki ilk direnişi³ ile ortaya çıkmıştı.

* Doç.Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

1 Selahattin Tansel, *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar II*, İstanbul 1991, s. 25-26.

2 Tansel, a.g.e., s. 32-36, 37-39, 45.

3 Tansel, a.g.e., I, İstanbul 1991, s. 220.

Mondros Mütarekesi imzalanmadan önce, Talat Paşa Kabinesi'nin son günlerinde, orduların muharebe kudretinden mahrum ve ülkeyi müdafaadan aciz olduğunu tesbit eden Mustafa Kemal Paşa, düşmanın her gün daha müsait ve ezici şartlara mâlik olduğunu ve muhakkak barış yapılmasını, yoksa ülkenin "kâmilten elden çıkması"na sebep olunacağını 14 Ekim 1918'de Padişahın Seryaveri Naci'ye bildirmişti. Bu vesile ile Tefvik Paşa veya İzzet Paşa'nın Sadaretinde kendisi (Mustafa Kemal Paşa), Fethi, Tahsin, Rauf, Azmi, Canbulat ve Şeyhülislâm Hayri'den oluşacak bir kabinenin kurulmasının gerektiğini kaydetmiş ve bunun Padişah'a iletilmesini istemişti⁴. Mütareke imzalanmadan önce, güçlü bir hükümetle, savaşın sona erdirilmesinden sonra iyi bir netice alınabileceği düşüncesiyle hükümette yer almak isteyen Mustafa Kemal Paşa, aynı zamanda, Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasının hemen akabinde, gerektiğinde silahlı mücadeleye hazır olmak amacıyla Anadolu'da bir direnişin başlatılması yönünde faaliyetlere başlamıştı. Katma'dan Adana'ya gelen Ali Fuat Paşa, Mustafa Kemal Paşa ile görüşmüş ve iki komutan 4 Kasım 1918'de Çukurova'da bir direniş merkezi kurmayı kararlaştırmışlardı⁵.

İngilizlerin verdiği taahhüt konusunda şüpheleri ortaya çıkan Bahriye Nazırı Rauf Bey, 5/6 Kasım 1918'de Mondros'taki Şevket Bey'e çektiği telgrafta Yunan donanmasının İstanbul'a girişine engel olunması ve işgallere girişilmemesi konusunda İngiliz Amiralî Calthorpe nezdinde girişimde bulunmasını istemişti. Ancak, Calthorpe, Osmanlı Harbiye Nezareti'ne gönderdiği gizli yazıda, Yunan gemilerinin Boğazlardan geçişine engel olunamayacağını bildirmişti⁶.

İtilaf Devletleri, bir taraftan kendileri açısından stratejik olan toprakları işgal ederlerken diğer taraftan da İstanbul'da etkilerini gittikçe artırıyorlardı. İngilizlerle iyi geçinmek niyetinde olan Padişah, İzzet Paşa Kabinesi'ndeki Fethi, Rauf ve Cavit Beyler gibi Nazırların kabineden çıkarılmasını Ahmet İzzet Paşa'dan istemiş fakat, Sadrazam bunu reddetmişti⁷. 8 Kasım 1918'de Padişah tarafından Ahmet İzzet Paşa Kabinesi istifa ettirildi ve 11 Kasım'da İngilizlerin daha sempati ile baktığı Tefvik Paşa Kabinesi kuruldu. Daha sonra da aşağıda izah edileceği üzere - 4 Mart 1919 tarihinde I. Damat Ferit Hükümeti kurulacaktır.

4 Mustafa Kemal Paşa'nın 14.10. 1918'de Seryaver Naci Bey'e yeni bir kabinenin kurulması gerektiği hususunda çektiği telgraf için bakınız; *Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri*, IV, Ankara 1964, s. 13-14.

5 Ali Fuat Cebesoy, *Millî Mücadele Hatıraları*, İstanbul 1953, s. 29.

6 Hüsnü Himmetoğlu, *Kurtuluş Savaşında İstanbul ve Yardımları*, I, İstanbul 1975, s. 57-58.

7 Fethi Okyar, *Üç Devirde Bir Adam*, Yay. haz., Cemal Kutay, İstanbul 1980, s. 257; Ahmet İzzet Paşa, *Feryadım*, İstanbul 1993, s. 30-39.

Mondros Mütarekesi'nin yapılmasından itibaren ülkenin tehlikeli dönemi atlatılması için takip edilmesi gereken yol ve metot bakımından ülke insanlarının ikiye bölündüğünü görüyoruz. Bunlardan ilki, İtilaf Devletleri ve özellikle İngiltere ile iyi ilişkiler kurmak ve İngilizleri hoşnut etmek yolu ile masa başında siyasi olarak (diplomasi yoluyla) ülkeyi kurtarmak isteyenlerden oluşan gruptur. Bu grubun lideri konumundaki şahıs ise Damat Ferit'tir. Bu grubun mütarekenin ortaya çıkardığı iyimserlik atmosferi içerisinde ilk günlerde daha kalabalık iken, işgallerin başlaması ve ülkenin giderek parçalara bölünmesi karşısında küçüldüğüne şahit oluyoruz. İkinci grup ise, İtilaf Devletleri'nin niyetinin savaş sırasında işgal edilmemiş toprakları da çeşitli şekillerde paylaşacağı; İtilaf Devletleri ile masa başında başarılı bir nihai antlaşma imzalamak için, ihtiyaç duyulduğunda başvurulmak üzere askeri alanda da hazırlıklı olunması gerektiğini savunan grup, yani Kuva-yı Milliyecilerdir. Bu iki grubun da homojen bir yapıda olduğunu (herkeste kabul ve redlerin aynı etkiyi gösterdiğini) söylemek mümkün değildir. Bu gruplaşmanın BMM'nin açılmasına kadar devam ettiğini ve nihayet Ankara-İstanbul Hükümetleri olarak iki ayrı merkezde toplandıklarını tesbit ediyoruz.

Bu gruplaşma, adım adım gerçekleşmiştir. Mustafa Kemal Paşa'nın yakın arkadaşı Fethi Okyar ile Millî Mücadele'nin örgütlü olarak başlatılmasında etkin rol oynayanlardan Rauf (Orbay) Bey'in de üyesi bulunduğu Ahmet İzzet Paşa kabinesi, Musul ile Antakya ve İskenderun'un çevresinin işgaline ateşkesi korumak ve İngilizlerle bozuşmamak için izin vermişti. Yine İzzet Paşa Hükümeti döneminde, 7 Kasım 1918'de Fransızların Uzunköprü'deki Osmanlı kuvvetleri komutanına 9 Kasım'da üç bölük olarak gelececeklerini (70 Oda, 3 ton sebze ve 5 ton yakacak hazırlanmasını isteyerek) bildirmeleri üzerine, Osmanlı Hükümeti, Uzunköprü'deki komutana işgal için bir sebep olmadığını, zorla girerlerse yalnız protesto edilmesini ancak silah kullanılmamasını bildirmişti⁸.

İttihatçıları içinde bulundurmakla suçlanan İzzet Paşa Hükümeti'nin istifasından bir gün sonra, İstanbul'da İngilizlerin işbirlikçisi olarak bilinen *Yeni İstanbul* gazetesinin ilk sayısı yayınlandı. İngiliz Muhipleri Cemiyeti'nin kurucusu Said Molla da bu gazetede başyazarlık yapıyordu. İngiliz dostluğu ile meselelerin halledilebileceğini savunan ve Kuva-yı Millîye'ye şiddetle karşı çıkan Ali Kemal, İngilizlerin en azimli millet olduğunu, Osmanlı Devleti'nin iki siyasi ilkesi olacağını, bunların içeride milliyetlerin birliği, dış politikada ise, İngiliz dostluğu olduğunu açıklıyor ve İngilizlerle bozuşulmamasını

8 Tefvik Bıyıklıoğlu, *Mondros Mütarekesi ve Tathikatı*, Ankara 1962, s.120.

savunuyordu⁹. Yeni İstanbul, 12 Kasım tarihli nüshasında Osmanlıların ancak İngiliz kavm-i necibinin samimi yardımları ile varlığını sürdürebileceğini yazıyordu.

11 Kasım 1918'de göreve başlayan Tevfik Paşa Hükümeti döneminde İstanbul boğazı, İtilaf Devletleri tarafından 15 Kasım'da işgal edildi ve bir gün sonra 4000 kişilik bir Fransız kuvveti Uzunköprü'den Bakırköy'e gelerek yerleşti. İlk önce İstanbul'un ardından ülkenin diğer bazı bölgelerinin ve en sonunda 15 Mayıs'ta İzmir'in işgali ile İtilaf Devletleri'nin asıl niyetleri tezahür etti. Ülkenin dört bir taraftan işgali, halkın kongreler tertip etmesi ve direniş kuvvetleri oluşturmaları ve bu güçleri birleştirmeleri istikametinde Mustafa Kemal ve arkadaşlarının (Ali Fuat Paşa, Kazım Karabekir, Rauf Bey) Anadolu'daki Kuva-yı Milliye hareketlerine yeni bir güç ve yön vermeleri, Paris Barış Konferansı'nın hayal kırıklığı ile sona ermesi aşamasında ülkenin kurtarılmasında takip edilecek yol hakkındaki tartışmaların da hızlandığını ve netleşmeye başladığını görmekteyiz.

Bu hususu tesbitte, silahlı mücadeleye hazırlıklı ve gerektiğinde taraftar olan Milli Mücadele mensuplarının görüşlerini tesbit edip, İstanbul'da Milli mücadeleye karşı takınılan tavrın ortaya çıkarılmasında yarar vardır.

I- Milli Mücadelecilerin Görüşü:

Erzurum Kongresi'nden itibaren Heyet-i Temsiliye Reisi olarak Milli Mücadele'nin lideri ve sözcüsü konumuna gelen Mustafa Kemal Paşa, ülke ve milletin yok olması tehlikesi karşısında, Kuva-yı Milliye'nin istediği şeyin, "hakkından mahrum yaşatılan, mevcudiyeti ehemmiyete alınmayan milletin hayata, refaha müstehak bir kuvvet olduğunu hükümet ve hükümetlere anlatmak" olduğunu ifade ediyordu. Mustafa Kemal Paşa, yaşamaya müstehak bir kuvvet olunduğunun anlatılmasının, savaş meydanlarındaki başarıdan daha önemli olduğunu belirtiyordu. Mustafa Kemal Paşa'ya göre; "Dünya, milletimizin hayatına ya hürmet edip onun vahdet ve istiklalini tasdik edecektir, ya da son topraklarımızı son insanların kanıyla suladıktan sonra bütün bir milletin naşı üstünde merdut hırs-ı istilasını tatmin etmek mecburiyetinde kalacaktır"¹⁰. Öldürülen bir adamın son nefesine kadar mertlikle, cesaretle kendini müdafaa etmesinin tabii olduğunu kaydeden Mustafa Kemal Paşa, tehlikenin boğaza dayandığında mücadelenin kendiliğinden ortaya çıkacağını, İzmir'in işgalinin de böyle olduğunu, canına kastedilen milletin her şeyi göze

9 Ali Kemal'in bu yazısı için bakınız; *Sabah Gazetesi*, 9 Kasım 1918.

10 Mustafa Kemal Paşa'nın *Tasvir-i Efkar* gazetesi muhabiri Ruşen Eşref ile Harekat-ı Milliye'nin Karakteri üzerine 24/25.10.1919 tarihli mülakata, *S.D.*, III, Ankara 1954, s. 7-8.

alacağını, milli teşkilatın makul ve meşru haklarını aleme dinletebileceğini, bütün bir milleti toplu bir şekilde istila etmenin kolay gerçekleşmeyeceğini savunuyordu¹¹.

Kuva-yı Milliyecilere göre; İzmir'in "haydutçasına" işgali, millete karşı büyük bir suikastı ortaya koymuş ve Mustafa Kemal Paşa ile arkadaşları, "istiklal-i milliye vurulmak istenen darbeye karşı esbab-ı mukavemet ve müdafaa" karar vermişlerdi¹². Dokuzuncu Ordu Müfettişi olarak Havza'da bulunduğu sırada 29 Mayıs 1919 tarihinde 15. Kolordu Kumandanlığı'na takip edilecek müdafaa hareketi ile ilgili bir tebliğ gönderen Mustafa Kemal Paşa, İtilaf Devletleri'nin "İstiklal-i millimizi ve devletimizi idama mahkum etmekte oldukları"nın tahakkuk etmekte olduğunu belirterek, İtilaf Devletleri'nin istila hareketi karşısında neler yapılabileceğini açıklamıştı. Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'un esir muamelesi gördüğünü, milleti esaretten kurtarmak için bir gizli teşkilat kurulmasını, ihtisasları icabı bu işin askerlerle, itimada şayan mülkiye memurları tarafından gerçekleştirilmesi gerektiğini bildiriyordu. Mustafa Kemal Paşa, Karadeniz sahillerine Yunan askerlerinin çıkması ve bölgedeki Rumların isyan ederek bir cumhuriyet kurma teşebbüslerine karşı şiddetle takibat gerçekleştirileceğini, ancak İtilaf Devletleri'nin sahile çıkması karşısında protesto mitingleri yapılacağını, fakat itilaf devletleri kuvvetlerinin memleket dahiline ilerlemesi halinde asker-halk topyekün fiilen silahla müdafaa başlayacağını gizli olarak üçüncü, on beşinci, yirminci Kolordu Kumandanlıklarına yazmıştı¹³.

Bu sıralarda, İngilizler, Türk ordusunun zayıflatılması maksadıyla 13. Kolordu Kumandanlığı'na Kumandan tayin ettirmeyerek bu kolordunun lağvedilmesine çalışıyorlardı. Mustafa Kemal Paşa ile, Cevat Paşa ise 13. Kolorduyu jandarmaya dönüştürerek muhafaza etmek istiyorlardı. Nitekim, Mustafa Kemal Paşa, Kolordunun muhafazasının lüzumunu, hiç olmazsa zaman kazanılmasını ve şayet ilga edilirse emre uyulmaması gerektiğini Cevat Paşa'ya yazmıştı¹⁴. Konya'daki ordu müfettişi Cemal Paşa da Yunan, İngiliz, Fransız ve İtalyan Kuvvetlerinin işgaline karşı koymayı kararlaştırmış ve bu yolda hazırlıklar yapmıştı. Cemal Paşa'nın ayrıca Mustafa Kemal Paşa'dan Karadeniz sahilinden başlayacak bir işgal hareketini önlemek için olayın vukuunu mu bekleyeceğini, yoksa işgale mani olmak üzere önceden icraata mı başlanacağını sormuştu. Mustafa Kemal Paşa da bir emr-i vakiyle karşılaşmak istemediğini ve

11 *Söylev ve Demeçler (SD)*, III, s. 10.

12 Mustafa Kemal Paşa'nın TBMM'nin kuruluş gününe ait 24.IV.1921 tarihli hatıraları, *SD*, III, s. 24

13 *SD*, IV, 25-27, Kazım Karabekir, *İstiklal Harbimizin Esasları (İHE)*, s.51

14 Mustafa Kemal Paşa'nın 15.6.1919 tarihinde 15. kolordu kumandanına verdiği cevap, *SD*, IV, s.31, Karabekir, *İHE*, 70.

fakat hazırlıkların iyi yapılabilmesi için zamana ihtiyaç olduğunu, bir hadise çıkıp da mecbur kalmadıktan sonra, Sadrazamın Sulh Konferansı'nda göreceği kabul tarzını ve muameleyi sıkı bir şekilde takip ederek ona göre hareketin tanzim edilmesinin iyi olacağını Cemal Paşa'ya bildirmişti¹⁵.

Mustafa Kemal Paşa'nın o anda en fazla önem verdiği konu, bütün milletin birliğini sağlayarak milleti hür ve müstakil yaşatmaya matuf "Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye'nin" her nahiyeye varıncaya kadar yayılmasını temin etmektir. Milletin bilfiil buna başladığını, Erzurum'da Şark vilayetleri murahhaslarından mürekkep bir heyet bulundurmak hususundaki fikir ve teşebbüsü takdir ettiğini belirtmekteydi. M. Kemal Paşa, Anadolu, İstanbul ve Trakya'daki bütün Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyetleriyle ortak çalışma yapılması gerektiğine inanıyordu¹⁶. Bunun için de Erzurum Kongresi'nden daha şümulü ve umumi bir kongrenin toplanmasını çok acil görüyordu¹⁷.

Rauf Bey ile 3. ve 20. Kolordu Kumandanlarından hedeflenen milli gayenin gerçekleştirilmesine kadar kumanda makamlarının başka bir ruhla hareket etmelerini isteyen Mustafa Kemal Paşa, "daima milletin içinde kalarak İngilizlerin ve İstanbul'un imha tesiri altına girilmemesi ve şayet (komutanlıktan) çekilmeye mecbur ederlerse, Vekâletle olsun yine tedvir-i umur edilerek gayeden uzaklaşılmasına ve istihlaf etmek üzere gelecekler hakkında şüphe olunmadığı takdirde onlarla beraber, aynı hedef uğrunda çalışılması ve şüphe edilir de ihtiraat-ı vakıa müessir olmazsa yeni gelen komutanın izale-i nüfuzu ve istifa ve avdete icbarı, bu da müessir olmazsa herhangi bir suretle ataletle sevkini mecbur" olduğuna karar vermişti. Mustafa Kemal Paşa, Vali ve Mutasarrıfların hiçbir vecihle görevlerini başkasına bırakmamaları, tekrar yerinde kalmaları mümkün olmazsa ve başkası gelirse kumandanlarda olduğu gibi davranılması ancak her halükârda "muhit-i millinin" başından ayrılmayarak milli mesaiye devam olunması, İstanbul'dan milli harekete karşı bir tecavüz olursa uygun suretle hemen mukabele edilmesi zaruretine inanıyordu. Mustafa Kemal Paşa, bu noktadan hareketle Doğu illerine memur tayin edilen Dahiliye eski Nazırı Mehmed Ali'ye bu memuriyeti kabul etmemesini ihtar etmiş ve eğer bu ikaza rağmen bu bölgeye giderse ikinci ihtardan sonra tevkiif edilmesini kararlaştırmıştı¹⁸.

14 Mustafa Kemal Paşa'nın 16.6.1919 tarihinde 15.Kolordu Kumandanı,Kazım Karabekir Paşa'ya gönderdiği telgraf, SD, IV, s.33, Kazım Karabekir, İHE, s 54-55.

15 Mustafa Kemal Paşa'nın 17.6.1919 tarihinde Amasya'dan 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa'ya yazdığı şifre; SD, IV, s. 34-35.

16 Mustafa Kemal Paşa'dan 23. 6. 1919'da (Amasya'dan) 15. Kolordu Kumandanı Kâzım Karabekir Paşa'ya yazılan şifre; SD, IV, s. 39-40.

17 Aynı yer.

18 Aynı yer.

III. Ordu Müfettişi olarak milli teşkilatı güçlendirmeye ve bağımsız hareket etmesini sağlamaya çalışan Mustafa Kemal Paşa, o anda Damat Ferit Kabinesi'nde görev yapan ve kurtuluş için Anadolu'daki "kudret-i milliyeden başka hiç bir ümit ve kuvvetin kalmadığına inanan Nafia Nazırı Ferit ve Maarif Nazırı Sait Beyler gibi şahıslarla mektuplaşmıştı. Bunun üzerine Anadolu'ya çabuk gelmesi gereken murahhasların yola çıkmasına çalışılmış ve İstanbul'daki şartlar düşünülerek paraya müteallik problemler çözülmeye gayret edilmişti¹⁹. Milli mücadeleçilerin görüşü, ülkenin kurtarılması için esir konumundaki İstanbul'dan bağımsız hareket eden bir milli teşkilat kurarak, askeriyeyi ve idareyi her halükârda elde tutarak ülkenin tamamen işgaline mani olmak ve işgal edilen yerleri kurtarmak üzere, bir kuvveti hazır tutmak ve bunu milletle kaynaştırarak güçlendirmektir. Ayrıca, bağımsızlığı kazanmak için gerekirse topyekün bir savaşa hazırlıklı olmaktır.

II- Ülkenin Siyaseten Kurtarılabilceği Görüşünün İflası ve İstanbul Hükümeti'nin Tavrı

Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra kurulan İstanbul Hükümetleri'nin İtilaf Devletleriyle ilişkilerinde çok farklı tavırlar içerisinde oldukları görülmektedir. Bu tavırları, gerekirse savaşmakta kararlı olan Kuva-yı Milliye karşısındaki tutumları ile, İtilaf Devletleriyle iyi geçinerek ülkeyi siyaseten yani barış yoluyla kurtarma hususundaki davranışları dikkatle incelendiğinde daha kolay anlaşılacaktır.

1. İkinci ve Üçüncü Ahmet Tevfik Paşa Hükümetleri (11.11.1918-23.2.1919)

I. Dünya Savaşı'nın son günlerinde İttihatçıların desteği ile kurulan Ahmet İzzet Paşa Hükümeti'nin sona erdirilmesinden sonra Mondros Ateşkes Antlaşması'nın akabinde 11.11.1918'de kurulan ikinci Ahmet Tevfik Paşa Hükümeti'nin maksadı, Anadolu'da teşekkül eden Kuva-yı Milliye'yi dağıtmak değil, Kuva-yı Milliye'yi "kuva-yı muntazama" haline getirmektir²⁰. 13.1.1919-23.2.1919 arasında görev yapan Üçüncü Tevfik Paşa Kabinesi'nin tavrını tesbit edemedik. Ancak bu hükümetin de önceki ve sonraki hükümetle aynı tutumu sergilemiş olduğunu söyleyebiliriz.

19 BOA, DH, KMS, 54-3/41, 13 S 1337/18 Kasım 1918

20 Dahiliye Nezareti İdare-i Umumiye-i Dahiliye Müdüriyeti'nden Trabzon Vilayeti'ne 25 Şubat 1919/24 Ca 1337 tarihinde çekilen cevabi telgraf, BOA, DH-ŞFR, 96/302.

2- Dördüncü Ahmet Tevfik Paşa Hükümeti (24.2.1919-3.3.1919)

24 Şubat 1919 tarihinde kurulan Dördüncü Ahmet Tevfik Paşa Hükümeti, Anadolu'da oluşan milli teşebbüsleri hükümetin idare etmesinin uygun bulmasına karşılık, hükümetin siyasetine muvafık bu hareketlerin hissettirilmeden desteklenmesi gerektiği görüşündedir²¹.

3- Birinci Damat Ferit Paşa Hükümeti (4.3.1919-15/16.5.1919)

Mustafa Kemal Paşa'nın 9. Ordu Kıtaaı Müfettişi olarak Anadolu'ya gönderilmesi bu hükümet döneminde olmuştur. Bu ilk Damat Ferit Hükümeti döneminde, Tevfik Paşa Kabinesi'nin takip ettiği politikanın genel olarak devam ettirildiğini görüyoruz.

17 Mart 1919'da Teke'de faaliyet gösteren Vahdet-i Milliye Heyeti hakkında Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti tarafından Teke Mutasarrıflığı'na gönderilen telgrafta, Vahdet-i Milliye Heyeti tarafından yapılan faaliyet ve teşebbüslere hükümetçe müdahale edilmemesi ve bu Heyetin rahat çalışmasının devamı istenmişti²². Osmanlı Devleti'nden bazı toprakları koparmak isteyen Yunanistan ve Bulgaristan'ın, bu amaçla bazı yerlerde nüfuslarını artırma çalışmalarına engel olunması Meclis-i Vükelâ tarafından kararlaştırılmıştı²³. Ancak - 28 Nisan 1919'da, İngilizleri memnun etmek çerçevesinde herhangi bir mahalle silah dercedecek askeri müfrezelere birkaç İngiliz zabitanın 'terfik' edilmesine karar verilmişti²⁴.

4- İkinci Damat Ferit Paşa Hükümeti (19.5.1919-20.7.1919)

Bu hükümet döneminde Osmanlılar aleyhine faaliyet gösteren Ermeni ve Rumlara karşı bazı tedbirler düşünülmesine rağmen, sadece siyaseten müdafaanın faydalı olacağı, ülkenin masa başında kurtarılacağı fikrinin savunucuları idareye hakim olmuş ve Milli Mücadele'ye kesin olarak cephe alınmıştır.

Alınan Tedbirler

İtilaf Devletleri desteğindeki Yunan işgaline karşı koymanın mümkün olmadığı görüşünde²⁵ olan İkinci Damat Ferit Hükümeti, İzmir, Menemen ve

21 Dahiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti'nden Teke Mutasarrıfına 17 Mart 1919 tarihli telgraf, DH-ŞFR, 97/168.

22 11 Nisan 1919 tarihli Meclis-i Vükelâ Mazbatası, MV, 215/37.

23 28 Nisan 1919 tarihli Meclis-i Vükelâ Mazbatası, MV, 215/84.

24 Dahiliye Nezareti, Kalem-i Mahsus tarafından 18 Haziran 1919 tarihinde hazırlanan telgraf müsveddesi; DH-ŞFR, 100/149.

25 1 Haziran 1919 tarihli Meclis-i Vükelâ Mazbatası, MV, 216/1.

civarının Yunan işgali altında bulunduğu sırada bu yörelerden hicretin önlenmesi için tedbirler alınmasını kararlaştırmıştı²⁶. Ayrıca Amerikan Tetkik Heyeti'nin seyahati sırasında Batı Anadolu sahillerinde suni bir Rum ekseriyetini göstermeye çalışan ve bu amaçla buralara Yunanlıları gönderen Yunan Hükümeti'nin çalışmalarına karşı, hiçbir Yunan'ın Osmanlı sahillerine çıkmasına müsaade edilmemesi ve gerekli tedbirlerin alınması için Edirne, Çanakkale, Aydın, Karesi, Menteşe ve sair vilayetlere telgraflar çekilmiştir²⁷.

Rumların Trabzon ve civarında bir Pontus Devleti kurma çalışmaları bilindiğinden, Rusya'dan dönen Rumların Trabzon'a çıkmalarına müsaade edilmemesi ve gerekli tedbirlerin alınması Osmanlı Hükümeti tarafından isteniyordu²⁸.

Kafkasya'da Osmanlı hududu yakınlarında yığınak yapan ve başlarında İngiliz subaylarının olduğu Ermenilerin taarruzlarının devamı durumunda, Müslüman halkın tecavüzlerden korunması maksadıyla ordudaki asker mevcudunun arttırılacağı Osmanlı Hükümeti tarafından İtilaf Devletleri mümessillerine bildirilmişti²⁹.

Bir Olay Çıkarılmaması İçin Halkın İkaz Edilmesi

Daha önceki hükümetler döneminde, bir işgale karşı yetersiz de olsa bazı hazırlıklar yapıldığı, en azından gelişen milli direniş hareketlerine karşı tavır konulmadığı malumdur. Ancak İkinci Damat Ferit Hükümeti döneminde artık her türlü direniş hareketlerinin karşısında bir engel de bu hükümet olmuştur.

Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan itibaren Trakya'yı ele geçirmek için harekete geçen Yunanistanlılara karşı tedbirler alınmaya başlanmıştı. İkinci Damat Ferit Hükümeti, 23 Mayıs 1919'da Sadaret'ten Edirne vilayeti'ne çekilen telgrafta; Yunanistanlıların Trakya'yı işgali rivayetlerine binaen halkın silahlandırılmasının hatalı olduğu belirtilmiş, bu hususta, İtilaf Devletleri mümessilleri ile görüşülerek gerekli tedbirlerin alınması istenmişti³⁰.

26 18 Haziran 1919 tarihinde Aşair ve Muhacir Müdüriyet-i Umumiyesi tarafından ilgili valilere çekilen telgraf, DH-ŞFR, 100/143.

27 Aşair ve Muhacirin Müdüriyet-i Umumiyesi tarafından Trabzon Vilayeti'ne çekilen 18 Haziran 1919 tarihli telgraf, DH-ŞFR, 100/142.

28 Kalem-i Mahsus'tan Erzurum, Van, Bitlis ve Trabzon Vilayetlerine 10 Haziran 1919 tarihire çekilen telgraf, DH-ŞFR, 100/77.

29 Bu telgraf için bakınız; DH-ŞFR, 99/293.

30 DH-ŞFR, 100/46.

İşgaller karşısında tepkinin giderek büyüdüğü bir ortamda, 5 Haziran 1919'da Kalem-i Mahsus'tan Malatya Mutasarrıflığı'na çekilen telgrafta, Osmanlı Hükümeti'nin işgalleri protesto ettiği, "mülki ve milli hukukun" müdafaa'ya çalışıldığı, Osmanlı barış murahhaslarının yakında Paris'e hareket edecekleri ve bu arada asayişin muhafazasına itina gösterilmesi tenbih ediliyordu³¹. İzmir'in işgalinin haksız ve usulsüz olduğuna, ancak Mondros Mütarekesi şartları sebebiyle karşı bir harekete geçilemeyeceğine inanan İkinci Damat Ferit Hükümeti, çözümün ancak Paris Barış Konferansı ile sağlanabileceğini, bu arada ahalinin vakarını muhafaza etmesi ve yurtlarını terletmemeleri gerektiğini düşünmekteydi³². Osmanlı Hükümeti, İzmir'den işgale başlayan Yunan ve Antalya'dan ilerleyerek bölgeyi ele geçirmeye çalışan İtalyan kuvvetlerine karşı konulmasının mümkün olmadığından dolayı, Paris Barış Konferansı'nın neticesinin beklenmesi, halkın özellikle Müslümanlarla gayr-ı Müslim unsurlar arasında olabilecek düşmanlıkların önlenmesini istiyordu³³. Kısacası Osmanlı Hükümeti işgallere karşı "siyasi müdafaa" politikası takip edilmesini çözüm olarak görüyordu³⁴.

İkinci Damat Ferit Hükümeti'nin görüşünü en güzel özetleyen Dahiliye Nazırı Ali Kemal'in şu sözleridir; "Gasıbane ve gaddarane işgallerden ne derece müteessir olursa olsun hükümet ne Yunanistan ve ne de (başka) kimse ile bu esnada harp ve darbe tutuşamaz. Paris'teki konferansa giden murahhaslarımızın şimdiye kadar ecza-yı asliye-i vatani kurtaracaklarına ümidimiz günden güne artmaktadır"³⁵.

Konya ve diğer bazı bölgelere İtalyanların asker göndermesi üzerine İtalyan Fevkalade Komiserliği nezdinde teşebbüslerde bulunan Osmanlı Hükümeti, ahalinin işgallere karşı miting tertip etmesi, yazılı ve sözlü protestolarda bulunmasını elzem görmekte, ancak fiili karşı koymanın hem bu hareketi yapanlara hem de devlete zarar vereceğini düşünmektedir³⁶.

Milli Mücadeleyi Savunanlara Karşı Tavrı Konulması

Daha III. Ordu müfettişi bulunduğu sırada, Milli Mücadele grubuna mensup olan Mustafa Kemal Paşa ile Cemal Paşalar aleyhine Dahiliye

- 31 15 Haziran 1919 tarihinde Dahiliye Nezareti'nden Bergama Kaymakamlığına tebliğ edilmek üzere Aydın Vilayeti'ne çekilen cevabi telgraf, DH-ŞFR, 100/118.
- 32 Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus tarafından 18 Haziran 1919 tarihinde hazırlanan telgraf müsveddesi, DH-ŞFR, 100/149.
- 33 Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus'tan 22 Haziran 1919 tarihinde Karası Mutasarrıflığı ile Bergama, Edremit ve Burhaniye Kaymakamlıklarına çekilen telgraf, DH-ŞFR, 100/166.
- 34 Ali Kemal'in bu ifadesi için bakınız; Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I, İstanbul 1945, s. 17.
- 35 Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus'tan Konya Vilayeti'ne 13 Temmuz 1919'da çekilen telgraf, DH-ŞFR, 101/19-71.
- 36 24 Haziran 1919 tarihli telgraf, DH-ŞFR, 100/179.

Nezareti'nde bir kanaatin olduğu görülmektedir. Mesela Dahiliye Nezareti'nden Kayseri Mutasarrıflığı'na çekilen bir telgrafta; İşgaller dolayısıyla İtilaf Devletleri mümessillerine ve Paris Sulh Konferansı'na müracaat edilip protestolarda bulunulduğu, bu esnada Mustafa Kemal ve Cemal Paşa'ların tedbirlerinin bir fayda vermediği bildiriliyordu³⁷. Ayrıca Yunanlılarca işgal edilen yerlerde mukavemette bulunulmaması, tekerrür edecek işgallere karşı ahaliden mali ve bedeni taleplerde bulunan müteşebbisler hakkında takibat yapılması Osmanlı Dahiliye Nezareti tarafından isteniyordu³⁸.

Mustafa Kemal Paşa'nın "suret-i kat'iyede mazul tanınmasının" tebliğ edilmesinin³⁹ arkasından, Mustafa Kemal Paşa ile beraber hareket etmenin caiz olmadığı⁴⁰ ve verdiği emirlerin dinlenmemesi gerektiği⁴¹ Dahiliye Nezareti'nden açıklanmıştı. Mustafa Kemal Paşa'nın azlinden sonra, II. Damad Ferid Hükümeti'nin tavrının Kuva-yı Milliye'ye karşı daha da sertleştiği görülmektedir. 9 Temmuz 1919'da Eskişehir Mutasarrıflığı'na Dahiliye Nezareti'nden çekilen telgrafta; Kuva-yı Milliye teşkilatı için "teşebbüsat icrasının caiz" olmadığı bildirilirken⁴², 10 Temmuz'da Osmanlı Hükümeti'nin Müdafaa-i Milliye ve Redd-i İlhak Cemiyetleri teşkilatına izin vermeyeceği⁴³ ve milli teşkilat ile çeteciliğin yasak olduğu açıklanıyordu⁴⁴. Yunanlıların işgal tehdidi altında bulunan Denizli Mutasarrıflığı'na 15 Temmuz 1919'da çekilen cevabi telgrafta da; hükümetin milli teşkilat ve hareketleri desteklemeyeceği ifade ediliyordu⁴⁵.

5- Üçüncü Damat Ferit Hükümeti (21.7.1919- 1.10.1919)

Önceki hükümetin politikasını devam ettiren Üçüncü Damat Ferit Hükümeti de Mondros Mütarekesi hükümleri aleyhine yapılacak tecavüzlerin

- 37 Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus'tan 28 Haziran 1919 tarihinde Erzurum, Ankara, Konya, Menteşe, Kayseri ile vesair vilayet ve mutasarrıflıklara çekilen telgraf, DH-ŞFR, 100/202.
- 38 Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus'tan Sivas Vilayeti'ne 29 Haziran 1919'da çekilen telgraf, DH-ŞFR, 100/203.
- 39 Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus'tan 9 Temmuz 1919'da Van Vilayeti'ne çekilen telgraf, DH-ŞFR, 101/19-35.
- 40 Mustafa Kemal Paşa'nın verdiği emirlerin dinlenilmemesi hususunda Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus'tan Diyarbakır Vilayeti'ne 9 Temmuz 1919 tarihinde çekilen telgraf, DH-ŞFR, 101/19-36.
- 41 DH-ŞFR, 101/19-41.
- 42 Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus'tan 10 Temmuz 1919'da Konya Vilayeti'ne çekilen cevabi telgraf, DH-ŞFR, 101/19-50.
- 43 Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus'tan Eskişehir Mutasarrıflığı'na 10 Temmuz 1919'da çekilen cevabi telgraf, DH-ŞFR, 101/19-53.
- 44 DH-ŞFR, 101/19-81.
- 45 Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus'tan Trabzon Vilayeti'ne 21 Temmuz 1919'da çekilen cevabi telgraf, DH-ŞFR, 101/19-128.

"siyasi teşebbüslerle izale edileceği"ni düşünüyordu⁴⁶. Osmanlı Hükümeti, silahlı karşı koyma yerine, siyasi teşebbüslerde bulunmanın daha etkili olacağı kanaatindeydi⁴⁷.

Kuva-yı Milliye'ye Karşı Tavrı

Osmanlı Hükümeti, Milli Mücadele'yi örgütlemeye çalışan Mustafa Kemal Paşa ile Rauf Bey'in teşebbüslerinin, "selamet-i vatanı tehlikeye atacak neticeler" doğuracağına kanaat getirmiştir⁴⁸. Osmanlı Hükümeti, Mustafa Kemal Paşa ile Rauf Bey'in teşebbüslerinin vatan, millet ve devletin menfaatlerine aykırı olduğunu, devletin işlerine vazifeli olmayanların karıştırılmamasını, hükümet kaidelerine, kanun hükümlerine ve nizamla aykırı olan bütün hareketlerin engellenmesini, ilgililerden istemekte idi⁴⁹. Osmanlı Hükümeti, memleketin yarar ve zararından haberi olmayan bazı şahısların millet ve memleket hayatıyla oynamalarına ve memleketi, felakete sürüklemelerine, izin vermeyeceğini açıklamıştı⁵⁰. Ayrıca, hükümet Teşkilat-ı Milliye için propaganda yapan subaylar hakkında soruşturma yapılmasına karar vermişti⁵¹.

Teşkilat-ı Milliye adı altında Yunanlılar ile savaşa başlayan ahalinin bu hareketini tasvip etmeyen⁵² Damat Ferit Hükümeti, Aydın havalisinde, Yunanlılara karşı direnişin sembolü haline gelen Kuva-yı Milliye kumandanı Hacı Şükrü Bey ile Kuva-yı Milliye ile beraber savaşan göre onlara "çete reisi" Demirci Mehmet Efe'nin yakalanarak İstanbul'a gönderilmesini istemektedir⁵³. Ayrıca, Hacı Şükrü ile Demirci Mehmet Efe'nin bazı yerlerden asker ve ihtiyat subayı celbettiklerini öğrenen Hükümet, bu hususta dahli olanların cezalandırılmasını emretmektedir⁵⁴.

Milli Mücadele'nin bir merkezden yönetilmesine kadar, işgallere karşı önemli bir direniş gösteren Çetelerin, İtilaf Devletleri'nin isteği doğrultusunda

46 Dahiliye Nezareti Kalem -i Mahsus'tan Karasi Mutasarrıfı'na, 24 Temmuz 1919 tarihli telgraf, DH-ŞFR, 101/19-151

48 Dahiliye Nezareti İdare-i Umumiye-i Dahiliye Müdüriyeti'nden Bitlis Vilayeti'ne çekilen 21 Temmuz 1919 tarihli cevabi telgraf, DH-ŞFR, 101/19-122.

47 Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus'tan 23 Temmuz 1919'da Sivas Vilayeti'ne çekilen cevabi telgraf, DH-ŞFR, 101/19-159.

48 Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus'tan Konya Vilayeti'ne 15 Ağustos 1919 tarihli telgraf, DH-ŞFR, 102/143.

49 Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus'tan Ankara Vilayeti'ne 25 Ağustos 1919 tarihli telgraf, DH-ŞFR, 102/264.

50 DH-ŞFR, 101/19-151.

51 Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus'tan 30 Temmuz 1919 tarihinde Edirne, Konya vesair vilayetler ile Mentеше, Kayseri, Bolu vesair Mutasarrıflıklara çekilen telgraf, DH-ŞFR, 101/76.

52 Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus'tan 24 Temmuz 1919 tarihinde Edirne, Ankara, Bitlis vesair vilayetler ile Urfa, Teke, Bolu vesair mutasarrıflıklara çekilen telgraf, DH-ŞFR, 101/19-161.

54 Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus'tan Denizli Mutasarrıfı'na 8 Ağustos 1919 tarihinde çekilen telgraf, DH-ŞFR, 102/64.

dağıtılması hususunda gerekli tedbirlerin alınması ile ilgili emirler verilmiş⁵⁵ ve yeni çete teşkilatının kurulmasına meydan verilmemesi, yetkililerden istenmişti⁵⁶. Ancak, Ağustos sonlarına kadar, Kuva-yı Milliye aleyhine, askeri bir kuvvet sevkinin tasavvur olunmadığı ve bu yolda, hiç bir kimseye emir verilmediği bilinmektedir⁵⁷.

III- Yunanlıların Geçici İşgal Sahalarını Sınırlama Gayretleri ve Osmanlı Hükümeti'nin Başarısızlığı

Paris Konferansı kararını göre, 15 Mayıs 1919'da Yunanlılar, İzmir'e çıkmıştı. Yunanlıların işgal sahasının sınırlandırılmasının "unutulması"ndan faydalanan Venizelos, "intizamın sağlanması ve mültecilerin dönüp yerleşebilmesi" için Anadolu'nun içlerine doğru ilerlenmesini emretmişti. Daha sonra, Yunanlılar'ın işgal sahasının İzmir Sancağı ile Ayvalık Kazası olduğunun Paris Konferansı'na belirlenmesi ve İtilaf Devletleri ilgililerine bildirilmesine rağmen 28 Mayıs 1919'a kadar geçen sürede, Yunanlılar, İzmir, Urla, Çeşme, Torbalı, Menemen, Manisa, Bayındır, Selçuk, Aydın ve Tire 'yi işgal etmişlerdi. Bu tarihten sonra da, 29 Mart-12 Haziran arasında Tire, Turgutlu, Ayvalık, Nazilli, Akhisar ve Bergama'yı işgal etmişlerdi⁵⁸.

İtilaf Devletleri, özellikle, Yunan işgaline gösterilen tepkinin çok büyük olması ve Osmanlı Hükümeti'nin müracaatı üzerine, bir Türk Delegasyonu'nun Barış Konferansı'nda dinlenmesini 30 Mayıs 1919'da kabul etti. 1 Haziran 1919'da Osmanlı Hükümeti, Paris Konferansı'na davet edildi. Paris'e giden heyet, Sadrazam Damat Ferit Paşa, eski Sadrazamlardan delege Tevfik Paşa, Maliye Nazırı Tevfik ve Şura-yı Devlet Reisi Rıza Tevfik Bey'den oluşuyordu.

17 Haziran 1919'da, Paris Konferansı'nda anlatılan Osmanlı isteklerini şu şekilde maddeleştirmek mümkündür:

1-Savaştan önceki Osmanlılara ait olan toprakların statüsünün muhafazası,

53 Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus'tan 12 Ağustos 1919 tarihinde Karahisar-ı Sahib'e yazılan telgraf, DH-ŞFR, 102/108.

54 Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsus'tan Denizli Mutasarrıfı'na 27 Ağustos 1919 tarihinde çekilen cevabi telgraf, DH-ŞFR, 102/290.

55 Selahattin Tansel, *Mondros'tan Mudanya'ya*, I, İstanbul 1991, s. 204-205.

56 Tansel, a.g.e., s. 256-263.

57 Dahiliye Nezareti (DH) Kalem-i Mahsus'tan 3 Ağustos 1919 tarihinde Karesi Mutasarrıfı'na çekilen cevabi telgraf, Dh-ŞFR, 102/13.

58 DH Kalem-i Mahsus'tan 6 Ağustos 1919'da Aydın Vilayeti'ne çekilen telgraf, DH-ŞFR, 102/33,33-1.

59 DH Kalem-i Mahsus'tan 11 Ağustos 1919'da Karesi Mutasarrıfı'na çekilen cevabi telgraf, DH-ŞFR, 98/98-1.

2-Ege Adaları'nın Yunanistan ve Oniki Ada'nın, İtalya tarafından Osmanlı Devleti'ne bırakılması,

3-Balkan Harpleri sonunda, Bulgar ve Yunanlılara geçmiş olan Batı Trakya'nın, Osmanlı Devleti'ne geri verilmesi,

4-Doğu Anadolu'da, bir Ermenistan'ın kurulması müzakerelerine başlanabileceği,

5-Osmanlılara bağlı kalmak şartıyla, Araplara muhtariyet verilebileceği.

Ancak bu istekler, İtilaf Devletleri tarafından, hoş karşılanmadı. 28 Haziran 1919'da, Osmanlı isteklerinin başka ülkeleri de ilgilendirdiği ve acele bir karar vermenin mümkün olmadığı, dolayısıyla Paris'te kalmalarının bir fayda sağlamayacağı, Osmanlı heyetine bildirildi. Osmanlı delegeleri de Paris'i terkettiler⁶⁰.

Yunanlıların İzmir'i işgalinden itibaren, İtilaf Devletleri, Yunanlıların durdurulabileceği ve işgal bölgesinin sınırlandırılacağı umudunu, Osmanlı idarecilerine vererek onları oyaladığı anlaşılmaktadır. Bu dönemdeki Osmanlı yöneticileri de, İtilaf Devletleri ile iyi geçinerek ülkeyi kurtarabileceklerine gerçekten inanmışlardı.

Osmanlı Hükümeti bu inançla Yunanlılara toprak verilmemesine, yapılan tecavüzlerin durdurulması ve geçici olarak işgal edilen yerlerin tahdidine çalışmakta⁶¹, Paris Barış Konferansı kararı ile oluşturulan Tahdit Komisyonunun çalışmalarına yardımcı olunması, ilgililerin bu komisyonun çalışmaları hakkında hükümete bilgi vermesi, Milli Teşkilat ve kongre gibi çalışmaların engellenmesi hususunda gerekli tedbirlerin alınmasını istemekteydi⁶².

Osmanlı Hükümeti, Yunanlıların "muvakkaten işgal"edecekleri sahanın sınırlanmasının ve Yunan tecavüzüne izin verilmeyeceği hususunda İtilaf Devletleri'nce alınan kararların kesin olduğuna inanmaktadır⁶³. Tayin olacak geçici işgal sahalarının Yunan ve İtalyan kuvvetlerince aşılamayacağını düşünen⁶⁴ Osmanlı Hükümeti, İtilaf Devletlerinin taahhütlerine güvenerek,

60 DH Kalem-i Mahsus'tan 9 Ağustos 1919'da Aydın Vilayeti'ne çekilen cevabi telgraf; DH-ŞFR, 102/85.

61 DH Kalem-i Mahsus'tan 9 Ağustos 1919'da Denizli Mutasarrıflığı'na çekilen cevabi telgraf; DH-ŞFR, 102/86.

62 DH Kalem-i Mahsus'tan 14 Ağustos 1919'da Aydın Vilayeti'ne çekilen telgraf; DH-ŞFR, 102/125.

63 DH Kalem-i Mahsus'tan 15 Ağustos 1919 tarihinde Edirne, Sivas, Urfa, Bolu ve Teke ile sair vilayet ve mutasarrıflıklara çekilen telgraf; DH-ŞFR, 102/159. Ayrıca bakınız; DH-ŞFR, 159-1, 160.

Yunanlıların işgal etmesi muhtemel hattın "Kuva-yı Resmîye" ile korunacağını ifade edebiliyordu⁶⁴. Ayrıca, mağdur ahalinin, Yunan tecavüzlerine karşı silahlarını bırakması için, Yunanlılarca geçici olarak işgal edilebilecek yerlerin bir an önce belirlenmesi hususunda Tahdit Komisyonu'nda görevli General Hamburi ile General Milne'e izahat verilmesini, Osmanlı Hükümeti, o bölgedeki yöneticilerden isteyebiliyordu⁶⁵.

Osmanlı Hükümeti, Osmanlı askerleri veya çeteleri tarafından Yunan askerlerine yapılan taarruzlara son verilmesi hususunda tedbirler alınmasını kendi mahalli yöneticilerinden istemekte⁶⁶, bu arada Yunanlıların tekrar, tecavüze cüret etmeleri üzerine, "Düvel-i Muazzama" mümessilleri nezdinde teşebbüslerde bulunduğu ve bu tecavüzlerin Osmanlı lehine siyasi menfaatler temin edeceğine" inanmaktaydı⁶⁷. Ancak, yavaş yavaş, bu inancın, tereddüde dönüşmeye başladığını, Yunanlıların tekrar bir tecavüzde bulunmaları için gerekli tedbirlerin alınmasını isteyen ve Aydın Vilayeti'ne çekilen bir telgraftan anlıyoruz⁶⁸.

Batı Anadolu'da geçici işgal bölgelerinin tesbiti çalışmaları sırasında, Osmanlı Hükümeti, Yunanlıların yaptıkları zulmü belgeleyecek vesika, fotoğraf ve malumatı toplamaya çalışmakta⁶⁹, İslâm ahalisinin, Yunanlıların yaptığı propagandalara kapılmaları için onlara nasihatlerde bulunmakta⁷⁰, özellikle Yunanlıların İzmir ve çevresindeki Rum nüfusu artırma çalışmalarına engel olmak amacıyla Rumların İzmir'e gitmelerini engellemek için izin verilmemesini kendi yerel yöneticilerinden istemekte idi⁷¹.

Osmanlı Hükümeti'nin bütün iyimserliğine ve işgal sahasının genişlemeyeceği umutlarına rağmen, Ağustos 1919 ortalarında Yunanlıların Anadolu'nun içlerine doğru tekrar faaliyete geçmeleri karşısında oluşan tepkiler üzerine, Osmanlı Hükümeti, "Vatanın mukaddes menfaatlerini müdafaa ve

64 DH Kalem-i Mahsus'tan 17 Ağustos 1919 tarihinde Karesi Mutasarrıflığı'na çekilen cevabi telgraf; DH-ŞFR, 102/145.

65 DH Kalem-i Mahsus'tan 18 Ağustos 1919 tarihinde Aydın Vilayeti'ne çekilen telgraf; DH-ŞFR, 102/186.

66 DH Kalem-i Mahsus'tan 6 Ağustos 1919'da Aydın Vilayeti'ne çekilen telgraf; DH-ŞFR, 102/34. Ayrıca bakınız; DH-ŞFR, 102/158.

67 DH Kalem-i Mahsus'tan 11 Ağustos 1919'da Aydın Vilayeti'ne çekilen telgraf; DH-ŞFR, 102/106.

68 DH Kalem-i Mahsus'tan Ankara, Konya, Hüdavendigâr, Sivas vilayetleri ile Kütahya, Karesi, Eskişehir, Antalya ve Menteşe mutasarrıflıklarına çekilen 19 Ağustos 1919 tarihli telgraf; DH-ŞFR, 102/190.

69 DH Kalem-i Mahsus'tan 25 Ağustos 1919'da Karesi Mutasarrıflığı'na çekilen cevabi telgraf; DH-ŞFR, 102/245.

70 DH Kalem-i Mahsus'tan Denizli Mutasarrıflığı'na 27 Ağustos 1919'da çekilen cevabi telgraf; DH-ŞFR, 102/290. Aynı husustaki diğer vesikalar için bakınız; DH-ŞFR, 102/290-1, 290-2.

71 DH Kalem-i Mahsus'tan 26 Ağustos 1919'da Edirne, Bitlis, Sivas, Niğde, Canik ve sair vilayet ve mutasarrıflıklara çekilen telgraf; DH-ŞFR, 102/271.

muhafaza" hususunda büyük gayretler gösterileceğinden halkın emin olmasını isterken⁷², bir nevi kendine güvenilmesini istemekteydi. Daha önceleri, Kuva-yı Milliye'ye karşı, III. Damat Ferit Hükümeti'nin oldukça sert tavır sergilemesine karşılık, 27 Ağustos 1919'da Kuva-yı Milliye'ye karşı askeri bir kuvvet sevkini tasavvur edilmediği açıklanıyordu⁷³. 26 Ağustos'ta kır bekçilerine ve halka silah verilmemesini isteyen Osmanlı Hükümeti⁷⁴, 29 Ağustos'ta, silah ve cephanenin muhafaza edilmesini, kır bekçilerine silah verilmesi hususunda son tebliğin beklenmesini istiyordu⁷⁵. Ayrıca, 31 Ağustos'ta, sahillerin muhafaza edileceğini vaad eden İngilizlerin, sahilleri koruyup korumadıklarının incelenmesi, Osmanlı Hükümeti tarafından, Hüdavendigâr Vilayeti'nden istenmişti⁷⁶. Bunlar Üçüncü Damat Ferit Hükümeti'nde de İngilizler hakkında bazı tereddütlerin ortaya çıktığını gösteren birer delil sayılabilir.

Bütün bu gelişmelere rağmen, III. Damat Ferit Hükümeti'nin Paris'ten gönderilen komisyonun Yunan tecavüzlerini önleyeceği⁷⁷; Manisa, Alaşehir ve Akhisar taraflarında, Manisa'yı kurtarmak üzere toplanan Osmanlı kuvvetleriyle düzensiz çetelerin bu hareketlerinin önlenmesini isteyebiliyordu⁷⁸. Yunanlıların harekete geçme ihtimali üzerine de, Yunanlıların taarruz edememeleri için icap edenler nezdinde teşebbüsler yapıldığı⁷⁹ ve Tahdit Komisyonu'na zorluk çıkararak, aleyhte bir fikre sahip olmalarına meydan verilmemesi isteniyordu⁸⁰.

8 Eylül'de Yunanlıların tecavüzlerinin arttığı ve icap edenler nezdinde girişimde bulunularak Yunanlıların, Aydın'dan bir an evvel çıkarılmasını isteyen⁸¹ III Damat Ferit Hükümeti, 10 Eylül 'de Yunanlılar'ın muvakkaten işgal ettikleri yerlerden çıkarılmasının Sulh Konferansı'nda verilecek karara bağlı olduğunu ve aleyhte bir kanaate yol açacak hareketlerden kaçınılmasını istiyordu⁸². Böylece kendi kendisi ile çelişkisi ve aczini ortaya koyan Damat Ferit Hükümeti'nin işgalleri sınırlı tutma ve ülkeyi siyaseten müdafaa fikrinin Aydın'ın ikinci defa işgali ile iflas ettiği ortaya çıkmaktadır.

72 DH Kalem-i Mahsus'tan 29 Ağustos 1919'da Kastamonu Vali Vekâleti'ne çekilen cevabi telgraf; **DH-ŞFR**, 102/313.

73 **DH-ŞFR**, 102/333.

74 DH Kalem-i Mahsus'tan 29 Ağustos 1919'da Erzurum Vilayeti'ne çekilen telgraf; **DH-ŞFR**, 102/315.

75 DH Kalem-i Mahsus'tan Aydın ve Hüdavendigâr Vilayeti ile Karesi, Aydın ve Kütahya Mutasarrıflıklarına 2 Eylül 1919'da çekilen telgraf; **DH-ŞFR**, 103/17.

76 DH Kalem-i Mahsus'tan Aydın Vilayeti'ne 5 Eylül 1919'da çekilen telgraf; **DH-ŞFR**, 103/51.

77 DH Kalem-i Mahsus'tan Karesi Mutasarrıflığına ve Denizli'de bulunan Aydın Mutasarrıflığı Vekâletine 7 Eylül 1919'da çekilen telgraf; **DH-ŞFR**, 103/62.

78 **DH** Kalem-i Mahsus'tan Aydın Vilayeti'ne çekilen 8 Eylül 1919 tarihli telgraf; **DH-ŞFR**, 103/80.

79 DH Kalem-i Mahsus'tan 10 Eylül 1919'da Denizli'de bulunan Aydın Mutasarrıflığı Vekâleti'ne çekilen cevabi telgraf; **DH-ŞFR**, 103/103.

80 Mustafa Kemal Atatürk, **Nutuk**, I, Ankara 19, s. 141.

Sivas Kongresi'nin İstanbul ile her türlü resmi muhaberenin kesildiğini, vilayet ve kumandanlıklara tebliğ ettiği gün, 12 Eylül 1919'da⁸³ Damat Ferit Hükümeti'nin Kuva-yı Milliye ile ilgili açıklaması dikkat çekicidir. Dahiliye Nezareti'nden çekilen telgrafta Yunanlıların tecavüzlerine karşı mücadele eden Kuva-yı Milliye'nin jandarma kadrolarına dahil edilmesiyle düzenli kuvvetler haline getirilmesi isteniyordu⁸⁴. Böylece, vatanın kurtarılması için faydasız ve zararlı gördüğü Kuva-yı Milliye hakkında III. Damat Ferit Hükümeti çelişkisini ve bu görüşünün iflasını ortaya koyuyordu.

IV- Tek Çarenin Silahlı Mücadele Olduğunun Tescili

Ülkenin İtilaf Devletleri ve özellikle İngiltere'nin memnun edilmesiyle siyaseten kurtarılacağını savunan Damat Ferit'in başarısız olması, Anadolu'daki Kuva-yı Milliye hareketinin teşkilatlanmasını büyük ölçüde tamamlanması ve baskısı üzerine Damat Ferit(1.10.1919), görevden alarak, yerine, Ali Rıza Paşa başkanlığında bir hükümet kuruldu.

Kuva-yı Milliye'ye karşı tutumu, Damat Ferit Hükümeti'nden çok farklı olan Ali Rıza Paşa Kabinesi döneminde, 2 Ekim 1919'da, İzmir'deki Yunan zulmünü tahkik etmek üzere, Milletlerarası Tahkik Komisyonu kurulmuştu. 7 Ekim'de Harbiye Nazırı Cemal Paşa, Kabinesi adına, Mustafa Kemal Paşa'ya telgraf çekerek, Kabine'nin irade-i milliyenin hakimiyetini kabul ettiğini devletin harice karşı şeref ve haysiyetini iade için, İrade-i Milliye'ye ve Heyet-i Temsiliye'ye dayanılacağını bildirmişti⁸⁵. 10 Ekim'de de Mustafa Kemal Paşa, İstanbul Hükümeti'nden Salih Paşa ile Amasya'da görüşüleceğini açıklamıştı⁸⁶.

Mustafa Kemal Paşa, 13 Ekim'de, Aydın cephesinin desteklenmesi ve kuvvetlendirilmesi için, Harbiye Nazırı Cemal Paşa'dan yardım istemişti. Cemal Paşa da, Mustafa Kemal Paşa'ya verdiği cevapta, Hükümet'in, Kuva-yı Milliye'nin hareketi ile zahiren alakadar gözükmesinin, siyasete muvafık

81 **DH-ŞFR**, 103/124.

82 **Nutuk**, I, s. 214.

83 **Nutuk**, I, s. 234.

84 Tansin Ünal, "Mustafa Kemal Paşa ile Cemal Paşa'nın Muhaberatı", **Türk Kültürü**, Sayı: 13, Ankara 1968, s. 109-110

85 Harbiye Nezareti'nden 21 Ekim 1919'da Kuva-yı Milliye Kumandanlığı ile Menteşe Sancağı'na gönderilen telgraf; **DH-ŞFR**, 104/64.

86 **DH-ŞFR**, 104/78. Erkân-ı Harbiye-i Umumiye'den 16 Ekim'de Demirci Mehmet Efe'ye çekilen telgraf için bakınız; **DH-ŞFR**, 104/44.

olmadığını, ancak, herhalükârda Aydın cephesinin takviyesi gerektiğini söylemişti⁸⁷.

Ali Rıza Paşa Hükümeti'nin Umum Kuva-yı Milliye Kumandanlığı ve Demirci Mehmet Efe ile şifreli telgrafla görüşmeler yaptığını görüyoruz. Mesela, Umum Kuva-yı Milliye Kumandanı ile Mentеше Sancağı Mutasarrıfı'nın telgrafına Harbiye Nezareti'nden cevap verilmiş ve istenilen top kamalarının İngilizler marifetiyle, Gelibolu'ya gönderildiği ve İngilizlerin kontrolünde olduğu için kamaların iade edilmesinin mümkün olmadığı bildirilmişti⁸⁸. 25 Ekim'de Nazilli'de bulunan Aydın Mutasarrıfı vekili vasıtasıyla, Demirci Mehmet Efe'ye çekilen telgrafta, Yunanlıların taarruz ve tecavüzlerde bulunmadıkları takdirde, memleketin selameti için, herhangi bir harekete girişilmemesi, Nazilli'ye, gocuk, ayakkabı ve elbise gönderileceği ve 12. Kolordu Kumandanı Miralay Fahri Bey'in, İstanbul'dan hareket ettiği kaydedilmişti⁸⁹.

Daha önceki Damat Ferit Hükümeti döneminde, bekçilerin silahlandırılmasına izin verilmemişti. Ancak, Ali Rıza Paşa Hükümeti, bekçilerin jandarma depolarında mevcut müsadere malı silahlarla donatılmasına izin vermişti⁹⁰.

Mustafa Kemal Paşa, Harbiye Nazım Cemal Paşa'dan, Kuva-yı Milliye efradının işe giydirme ve silahlandırılmasının Harbiye Nezareti'nce yapılmasını 16 Kasım 1919'da istemişti. Cemal Paşa da 24 Kasım'da verdiği cevapta, Nezaret'in Kuva-yı Milliye'yi giydirme, teçhizat, silah gibi elinden gelen her türlü yardımı yaptığını ve yapacağını bildirmişti⁹¹.

Ali Rıza Paşa Hükümeti sırasında Kuva-yı Milliyeciler'in görüşü, gittikçe daha fazla kabul görmüş, Meclis-i Mebusan'ın 14 Ocak 1919 'da açılmasından itibaren Kuva-yı Milliyeciler İstanbul da dahil olmak üzere bütün ülkeye hakim olmuştu.

Ülkedeki bütün gücün, Kuva-yı Milliyeciler'in eline geçtiğini gören İtilaf Devletleri, 15 Mart'ta mülki ve idari sahada, tanınmış 150 aydın tutukladılar ve 16 Mart'ta İstanbul'u resmen işgal ettiler. Ali Rıza Paşa ve

87 Umum Jandarma Kumandanlığından Erzurum Vilayeti'ne 8 Kasım 1919'da çekilen telgraf; **DH-ŞFR**, 104/172.

88 Tahsin Ünal, a.g.m., s. 111.

89 Muhammed Erat, "Kâzım Karabekir Paşa'nın Ermeniler Üzerine Harekâtı (1920)" **Kafkas Araştırmaları II**, İstanbul 1996, s. 93-105

90 Umum Jandarma Kumandanlığından Erzurum Vilayeti'ne 8 Kasım 1919'da çekilen telgraf; **DH-ŞFR**, 104/172.

91 Tahsin Ünal, a.g.m., s. 111.

Kabinesi gibi Kuva-yı Milliye'ye yaklaşımı aynı nitelikte olan Salih Hulusi Paşa Kabinesi'ne de 2.4.1920'de son verildi. İtilaf Devletleri'nin İstanbul'u işgal etmelerinin teslimiyetçi yapıda olan Damat Ferit'in IV. Hükümeti 5.4.1920'de kuruldu.

İstanbul'un işgali ve Meclis-i Mebusan'ın faaliyetine son verilmesi üzeri-ne Ankara'da, Milli Meclis'in açılmasına karar verildi. İtilaf Devletleri'nin İstanbul'u işgal etmelerinin ardından 23 Nisan 1920'de T.B.M.M.'nin açılmasıyla beraber Kuva-yı Milliye, bir hükümet ve T.B.M.M. Milli Mücadele'nin yürütülmesinde temel müessese haline geldi.

Büyük Millet Meclisi Hükümeti'ne tâbi olan silahlı kuvvetler ile askeri disiplinden yoksun olarak faaliyet gösteren Kuva-yı Milliye birlikleri yeni bir tarzda düzenlenerek işgal kuvvetlerine karşı hazırlıklara başladı. Doğu Cephesi'nde Ankara Hükümeti'nin emri doğrultusunda hazırlıklara başlayan ve 28 Eylül 1920'de harekete geçen Kâzım Karabekir komutasındaki askeri birlikler Sarıkamış ve Kars'ı kurtararak Gümrü'ye girdiler. Ankara Hükümeti'nin askeri alandaki ilk başarısı sonunda 2 Aralık 1920'de Gümrü Antlaşması imzalanarak⁹², Türkiye'nin o günkü şartlar içinde, ancak askeri başarının sonunda siyasi başarının geleceğini isbat ettiler.

Doğu Cephesi'ndeki siyasi ve askeri muvaffakiyetin akabinde, Batı Cephesi'nde I. İnönü (6-10 Ocak 1921) ve II. İnönü (27 Mart-31 Mart) savaşlarındaki başarılar, Mustafa Kemal Paşa'nın Başkomutanlığında kazanılan Sakarya Savaşı (23 Ağustos-13 Eylül 1921) ve nihayet Başkomutanlık Meydan Savaşı (23 Ağustos-13 Eylül 1921) ile ulaşılan zafer neticesinde İtilaf Devletleri masaya oturmaya mecbur oldular ve 11 Ekim 1922'de Mudanya Ateşkes Antlaşması'nı imzaladılar. Böylece askeri başarılar neticesinde siyasi başarıya giden yol açıldı ve Lozan (24 Temmuz 1923)'da nihai barış antlaşması imzalandı.

SONUÇ

Mondros Mütarekesi'nin tatbikatı sırasında, İtilaf Devletleri'nin işgal edilmemiş toprakları da paylaşma ve paylaşırma çabaları üzerine, Türkiye'de iki ayrı görüşün ortaya çıktığını görüyoruz. Damat Ferit'in sembolize ettiği grub, ülkenin kurtarılabilmesi için İtilaf Devletleri ve bilhassa İngiltere ile iyi ilişkiler kurarak, İngilizleri hoşnut etmek yolu ile masa başında siyaseten bir başarı

92 Muhammed Erat, "Kâzım Karabekir Paşa'nın Ermeniler Üzerine Harekâtı (1920)" **Kafkas Araştırmaları II**, İstanbul 1996, s. 93-105

gösterilebileceği kanaatindedirler. Bunlara göre askeri bir başarı elde etmek için imkan ve şartlar müsait değildir.

Özellikle Erzurum Kongresi sonunda bir bütün olarak Mustafa Kemal Paşa etrafında toplanan ve Mustafa Kemal Paşa'nın liderliğini yaptığı Kuva-yı Milliyecilerin görüşü ise, İtilaf Devletlerinin tesir ve baskısı altında bulunan İstanbul yönetiminden bağımsız hareket eden milli bir teşkilat kurarak, askeri ve idari alanda ülkeyi elde tutarak tamamen işgale mani olmak ve işgal edilen yerleri kurtarmak üzere bir askeri kuvveti hazır tutmak ve bunu millette kaynaştırarak güçlendirmektir. Ayrıca, Kuva-yı Milliyecilere göre bağımsızlık kazanmak için gerekirse topyekün bir savaşa hazırlıklı olmak, siyasi başarı için gerekirse askeri bir direnişi gerçekleştirmektir.

11.11.1918-16.5.1919 tarihleri arasında kurulan Tevfik Paşa Kabineleri ile I. Damat Ferit Hükümeti döneminde, ülkenin işgaline karşı sadece İtilaf Devletleri nezdinde teşebbüslerde bulunulurken Kuva-yı Milliye'ye karşı bir hareketin olmadığını görüyoruz. Ancak II. Damat Ferit Hükümeti'nin 19.5.1919'da kurulmasından itibaren 1.10.1919'a kadar olan dönemdeki ikinci ve üçüncü Damat Ferit hükümetleri döneminde, başarının ancak masa başında ve siyaseten sağlanabileceği, bunun dışında hareket eden başta M. Kemal Paşa ve diğer Kuva-yı Milliyecilerin ülkeyi felakete sürüklediklerine inanılarak Kuva-yı Milliye'yi bir çetecilik hareketiyle eşdeğer görmüşler ve karşı tedbir almaya çalışmışlardır.

Ancak bütün vaad ve oyalamalara rağmen İzmir ve çevresindeki geçici Yunan işgal sahasının sınırlandırılmaması ve 27 Ağustos'ta Yunanlıların Anadolu içlerine ilerlemeye başlamaları ve Kuva-yı Milliye'nin karşı koymasına üzerine, Damat Ferit Hükümeti'nde de İtilaf Devletleri'ne olan güvenin sarsıldığına dair bazı emareler ortaya çıkmasına rağmen, hükümet, politikalarında bir değişiklik yapma yoluna gitmemiştir. Daha sonra, Sivas Kongresi'nin de baskısıyla istifa ettirilen Damat Ferit yerine Ali Rıza Hükümeti 2.10.1919'da kuruldu.

Kuva-yı Milliye ile "zahiren alakadar gözükmemesine" rağmen, Mustafa Kemal Paşa ile işbirliği içinde çalışan Ali Rıza Paşa Hükümeti Kuva-yı Milliye'ye yardıma başlamıştı. Bundan rahatsız olan İtilaf Devletleri'nin baskıları neticesinde Ali Rıza Paşa görevden ayrılmış ve aynı nitelikleri taşıyan Salih Paşa Kabinesi kurulmuştu. 16 Mart 1920'de İstanbul'un işgal edilmesi üzerine, İtilaf Devletlerinin politikasına uygun hareket eden Damat Ferit tekrar işbaşına getirilmişti.

Ankara'da BMM'nin açılması ile ülkedeki yönetime el koyan Ankara Hükümeti, ilk defa Doğu Cephesi'nde Gümrü Antlaşması ile kazandığı askeri ve siyasi başarıyı, Batı Cephesi'nde Başkomutanlık Savaşı ile cephede, Mudanya ve Lozan ile de masada halletmişti. Böylece Kuva-yı Milliyeciler, Türkiye'nin o dönemki şartlar içerisinde askeri başarı olmadan siyasi bir başarının elde edilemeyeceğini ispat etmişlerdi.

SUMMARY

During the application of Modros Armistice, we see two different opinions that came into existence in Turkey. The first one belongs to Damad Ferid Pasha and his group, that would supposedly rescue the country and bring a political success by pleasing the Allies, particularly England. According to them, the conditions for a military success were not appropriate. The second one is the idea of Mustafa Kemal Pasha and his nationalist friends -gathered around him especially after the Erzurum Congress- who envisages to organise the national powers (Kuva-yı Milliye) on military and administrative base in the country. They were acting independently against the Istanbul Government which has the governmental balance tipped radically in favour of the Allies. They would also try to make the occupied lands back. They would be completely ready for a war and make a military resistance for a political achievement against the enemy.

Between the dates 11.11.1918 and 16.05.1919 when Tevfik Pasha administration and the first government of Damad Ferid Pasha were on duty, although they were working only in the benefit of the Allies for the rescue of the country, we can not face with an action against the Nationalists. But after then, when the second and the third government of Damad Ferid Pasha came in to existence from 19.05.1919 to 01.10.1919 they tried to block Mustafa Kemal Pasha and his Nationalist friends supposing not to make the country worse then ever and declared their activities as the partisan movement.

Damad Ferid Pasha and his government did not change their political attitude against the Allies, thought they lost the confidence when the Greeks started to march from Izmir in to Anatolia on 27 August. The Nationalists tried to stop the Greeks' movement and particularly after the Sivas Congress forced the Istanbul Government to give their resignation. Then Ali Rıza Pasha administration took over the government on 02.10.1919. Mustafa Kemal Pasha and Ali Rıza Pasha immediately started to work together and Ali Rıza Pasha government helped the Nationalists. But Ali Rıza Pasha could not endure against the Allies' pressure and left the government. Instead of him, Salih Pasha who had the same features

and his group took over the government and unfortunately after the occupation of Istanbul on 16 March 1920, Damad Ferid Pasha and his group took over the government again.

On 23 April 1920 Grand National Assembly (TBMM) opened in Ankara and then Turkish Nationalist established the new government and continued their success of Gümrü Treaty on the east front, by Başkomutanlık victory on the west front and Mudanya Armistice and Lozan Peace Treaty. So the Nationalists proved that without a military superiority, there could not be any political achievement.